

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

השתלבות יוצאי אתיופיה בשירות המדינה ובגופים ציבוריים

מוגש לוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כתיבה: פלורה קוך דבידוביץ'

אישור: הודיה קין, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

ט"ז בחשוון תשע"ב

13 בנובמבר 2011

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת חה"כ דני דנון, יו"ר ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, וחה"כ שלמה מולה לקראת דיון הוועדה בנושא: מעקב אחר הרחבת הייצוג ההולם של בני העדה האתיופית בשירות הציבורי ובשירות המדינה. במסמך תוצג תמונת מצב של השתלבות יוצאי אתיופיה בעבודה בשירות המדינה, המבוססת על נתוני דוח נציבות שירות המדינה לשנת 2010 בנושא: ייצוג הולם לבני קהילת יוצאי אתיופיה בשירות המדינה, וכן תמונת מצב של השתלבותם בחברות ממשלתיות, ברשויות מקומיות ובגופים ציבוריים נוספים, שאליהם פנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת לקבלת נתונים בנושא. סוגיית ההשתלבות של יוצאי אתיופיה בצה"ל תוצג במסמך נפרד שנכתב בימים אלה במרכז המחקר והמידע של הכנסת לבקשת ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות.

עיקרי הממצאים העולים במסמך:

- עד לאחרונה חלה החובה להבטיח ייצוג הולם של ציבור יוצאי אתיופיה על גופים בשירות המדינה בלבד, מכוח תיקון לסעיף 15א לחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959. במרס 2011 התקבל בכנסת חוק להרחבת הייצוג ההולם של בני העדה האתיופית בשירות הציבורי (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, שהחיל את חובת הייצוג ההולם גם על חברות ממשלתיות, תאגידים שהוקמו על-פי חוק, עיריות ומועצות מקומיות.
- מחקרים מצביעים על כמה חסמים העומדים בפני יוצאי אתיופיה ומקשים את השתלבותם בשוק העבודה בישראל, ובהם חסמים דמוגרפיים, תרבותיים ותעסוקתיים. בפני השתלבות יוצאי אתיופיה בשירות המדינה בפרט יש חסם מרכזי נוסף, והוא עמידה במכרזי נציבות שירות המדינה. גורמים שונים טוענים כי המבחנים במסגרת מכרזים אלה אינם מותאמים למי שגדלו בתרבות שאינה מערבית, וכי קושי זה פוגע במוטיבציה שלהם לגשת למכרזים.
- בשנים 2009-2010 חל גידול מסוים הן במספר יוצאי אתיופיה שהועסקו בשירות המדינה והן בשיעורם בכלל המועסקים בשירות המדינה, מ-782 בשנת 2009 (כ-1.2%) ל-841 בשנת 2010 (כ-1.3%). עם זאת, בשנת 2010 עדיין היה שיעור יוצאי אתיופיה ברוב גופי שירות המדינה נמוך משיעור יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה בישראל (כ-1.5%).
- נציבות שירות המדינה פועלת לקליטת אקדמאים יוצאי אתיופיה בעבודה בשירות המדינה. בשנים 2009-2010 חל גידול בשיעור יוצאי אתיופיה אקדמאים בכלל העובדים יוצאי אתיופיה בשירות המדינה, מ-17% ל-18.9%. עם זאת, שיעור האקדמאים יוצאי אתיופיה בכלל האקדמאים בשירות המדינה, 0.5%, עדיין נמוך במידה ניכרת משיעור יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה.
- בהקשר זה יש לציין כי בבחינת שיעור האקדמאים בקרב יוצאי אתיופיה בשירות המדינה יש להתייחס לסוגיית ההשתלבות של קבוצת אוכלוסייה זו בלימודים במערכת ההשכלה הגבוהה, שיש בה כדי להשפיע על מספר המועמדים יוצאי אתיופיה העומדים בתנאי המכרזים למשרות הדורשות השכלה אקדמית בשירות המדינה. ממצאים במסמך של מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא זה מראים שמספר בעלי התארים האקדמיים יוצאי אתיופיה כיום הוא כ-2,060 בלבד, וכי בשנת תשס"ט היה שיעור יוצאי אתיופיה בכלל המקבלים תואר ראשון 0.7%, ובכלל המקבלים תואר שני שיעורם היה 0.3% בלבד.

- שיעור גבוה של יוצאי אתיופיה המועסקים בשירות המדינה הם בעלי השכלה תיכונית לכל היותר (כ-59% מקרב כלל יוצאי אתיופיה בשירות המדינה). שיעור זה גבוה במידה ניכרת מהשיעור המקביל בכלל המועסקים בשירות המדינה (37%).
- בשנת 2010 דורגו רוב העובדים יוצאי אתיופיה המועסקים בשירות המדינה (61%) בדירוג המינהלי, שבדרך כלל אינו דורש השכלה אקדמית, לעומת כשליש (31.5%) בלבד בכלל עובדי המדינה. כ-6% מכלל יוצאי אתיופיה המועסקים בשירות המדינה, לעומת כ-9.6% מכלל המועסקים בשירות המדינה, דורגו בדירוג מדעי החברה והרוח (מח"ר). נוסף על כך, שיעור גבוה של יוצאי אתיופיה דורגו בדירוג האחיות (17.3% מכלל יוצאי אתיופיה בשירות המדינה).
- בחינת התפלגות יוצאי אתיופיה המועסקים בשירות המדינה לפי דירוגים מעלה ממצאים חשובים נוספים: בדירוגים המפורטים להלן שיעור יוצאי אתיופיה בכלל המועסקים בשירות המדינה דומה לשיעורם באוכלוסייה ואף גבוה ממנו (מינהלי - 2.5%; אחיות - 1.4%; פארה-רפואי - 1.5%; מרפאים בעיסוק - 2.1%; עובדי משטרת ההגירה - 4.2%; שוטרים - 1.7%). לעומת זאת יש דירוגים שבהם שיעור יוצאי אתיופיה בכלל המועסקים נמוך במידה ניכרת (לפחות פי-שניים) משיעורם באוכלוסייה (לדוגמה, מהנדסים - 0.17%; פרקליטים - 0.2%; רופאים - 0.02%; עובדי הוראה - 0.2%).
- אשר להתפלגות העובדים יוצאי אתיופיה בין משרדי הממשלה ויחידות הסמך נמצא שיש כמה גופים שבהם שיעור יוצאי אתיופיה בכלל העובדים קרוב לשיעורם באוכלוסייה ואף גבוה ממנו, ובהם משרד ראש הממשלה (1.5%); המשרד לשירותי דת (1.4%); משרד ההסברה והתפוצות (1.9%); השירותים הווטרינריים (3.4%); משרד המדע והטכנולוגיה (1.7%); רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול (4.6%); המשרד לקליטת העלייה (4.3%) ומשרד הבריאות - כולל בתי-החולים הממשלתיים (1.9%).
- ממצא בולט נוסף קשור לייצוג של יוצאי אתיופיה במערכת הבריאות הממשלתית, המרכזת קרוב למחצית מן המשורות בשירות המדינה: בשנת 2010 היה שיעור יוצאי אתיופיה במערכת הבריאות הממשלתית מכלל יוצאי אתיופיה המועסקים בשירות המדינה גבוה במידה ניכרת משיעור המועסקים בגופים אלה מכלל העובדים בשירות המדינה (כ-67% לעומת כ-44% בהתאמה). בשנת 2009 הועסקו כ-76% מכלל יוצאי אתיופיה המועסקים במערכת הבריאות הממשלתית בתפקידי אחים וכוח עזר.
- אשר להשתלבות של יוצאי אתיופיה בחברות הממשלתיות ובגופים ציבוריים נמצא כי ברוב הגופים שהשיבו על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת מועסקים עובדים יוצאי אתיופיה, ושיעורם בכלל העובדים בכל גוף שונה ממקום למקום, כפי שיפורט להלן. נמצא גם כי נושא הרחבת הייצוג של יוצאי אתיופיה בקרב העובדים מצוי על סדר-היום של חלק נכבד מן הגופים הציבוריים שנסקרו, ובחלקם צפוי שהוא יזכה לחשיבות רבה אף יותר בעקבות חקיקת החוק להרחבת הייצוג ההולם של בני העדה האתיופית בשירות הציבורי (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011. בהקשר זה יצוין כי עדיין מוקדם לבחון באופן מלא את מידת יישום הוראות חוק זה בגופים האמורים, בשל הזמן הקצר שחלף מאז חקיקתו.
- בכל החברות הממשלתיות הגדולות (חברות שמועסקים בהן יותר מ-1,600 עובדים) שהשיבו על פנייתנו מועסקים יוצאי אתיופיה, ושיעורם בכלל העובדים בכל אחת מהן נע בין 0.5% (בחברת

החשמל) ל-1.3% (בחברת "דואר ישראל"), שיעור נמוך משיעורם בכלל האוכלוסייה. בחברות הממשלתיות הקטנות יותר (שבהן מועסקים עד 330 עובדים) מועסקים יוצאי אתיופיה רק בשתיים משבע החברות שהשיבו על פנייתנו ("פרזות" ומוזיאון בית התפוצות), ושיעורם בכלל העובדים בהן 6.4% ו-1.3% בהתאמה.

- בהקשר זה יש לציין כי מהחברות שבהן לא מועסקים יוצאי אתיופיה (מוזיאון ישראל, האגודה לתרבות הדיוור, "חלמיש" ו"שקמונה") נמסר כי לא ידוע על יוצאי אתיופיה שהגישו את מועמדותם לתפקידים בהן בשנים האחרונות.
- עוד יצוין כי מהנתונים שנמסרו לנו מהגופים האמורים עולה שרק מיעוט יוצאי אתיופיה מועסקים בתפקידי ניהול או בתפקידים בכירים אחרים.
- ממצא מרכזי נוסף קשור להשתלבות של יוצאי אתיופיה במשטרת ישראל. נמצא כי שיעור יוצאי אתיופיה בכלל המשרתים והמועסקים במשטרת ישראל הוא כ-2%.
- כדי לקבל נתונים על ההשתלבות של יוצאי אתיופיה ברשויות המקומיות פנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת ל-17 רשויות שבשנת 2010 התגוררו בהן יותר מ-2,000 תושבים יוצאי אתיופיה. מתשע רשויות שמסרו מידע על מדיניותן בכל הקשור לקבלת יוצאי אתיופיה לעבודה נמסר מחמש (חיפה, ירושלים, עפולה, קריית-מלאכי ורמלה) כי הן נוקטות מדיניות של העדפה מתקנת בקבלה לעבודה, ועשו זאת עוד בטרם חלה עליהן חובה חוקית בנושא, ומפעילות תוכניות הכנה לעולם העבודה בעבור יוצאי אתיופיה.
- בכל הרשויות שהשיבו על פנייתנו נמצא כי שיעור יוצאי אתיופיה בכלל העובדים קרוב מאוד לשיעורם בכלל האוכלוסייה (1.5%), וברובן שיעור המועסקים יוצאי אתיופיה גבוה משיעורם באוכלוסייה. עם זאת, שיעור המועסקים יוצאי אתיופיה ברוב הרשויות שהשיבו על פנייתנו עודנו נמוך משיעור יוצאי אתיופיה בכל אחת מהן, פרט לחיפה ועפולה, שבהן נמצאו שיעורים גבוהים של מועסקים יוצאי אתיופיה בהשוואה לשיעורם באוכלוסייה המקומית.
- ברוב הרשויות שהשיבו על פנייתנו לא נמצאו מורים יוצאי אתיופיה המועסקים על-ידי הרשות.

1. רקע

בישראל חיים כ-120,000 יוצאי אתיופיה, שהם כ-1.5% מכלל האוכלוסייה. בבחינת ההשתלבות של יוצאי אתיופיה בשוק העבודה בישראל יש להתייחס לממצאי מחקרים שלפיהם חסמים שונים מעכבים אותה. מחקרם של ברברה סבירסקי ויוסף קפלה "מצב התעסוקה בקרב ישראלים אתיופים", שפורסם בשנת 2005, הצביע על כך שיוצאי אתיופיה, גם אקדמאים, אינם מחוברים די הצורך לערוצים המקובלים שבאמצעותם אפשר למצוא עבודה בישראל. לפי המחקר, רוב המעסיקים אינם מודעים לפוטנציאל של עובדים יוצאי אתיופיה ואינם יודעים כיצד לגייסם לעבודה.¹

נוסף על כך, לפי ממצאי המשרד לקליטת העלייה ומכון ברוקדייל גם מאפיינים דמוגרפיים כגון ריבוי משפחות ברוכות ילדים המחייבות מציאת סידורי טיפול בילדים בעלות נמוכה במקרה של יציאה

¹ ברברה סבירסקי ויוסף קפלה, מצב התעסוקה בקרב ישראלים אתיופים, "מרכז אדוה", אוגוסט 2005.

לעבודה, חוסר במשאבי תעסוקה פורמליים, כגון השכלה נמוכה וחוסר שליטה בשפה העברית, יוצרים מחסום בפני ההשתלבות של יוצאי אתיופיה בשוק העבודה בישראל.

בהקשר זה יצוין כי לפי הממצאים במסמך מרכז המחקר והמידע של הכנסת מיולי 2011, בנושא ההשתלבות של יוצאי אתיופיה במערכת ההשכלה הגבוהה,² בשנת הלימודים תשס"ט למדו במוסדות להשכלה גבוהה כ-1,921 סטודנטים יוצאי אתיופיה, שהיו כ-0.9% מכלל הסטודנטים שלמדו במוסדות להשכלה גבוהה, שיעור נמוך משיעור יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה. מספר בעלי התארים בקרב יוצאי אתיופיה כיום הוא כ-2,060, בהם כ-1,810 (כ-88%) בעלי תואר ראשון וכ-250 (כ-12%) בעלי תואר שני. עוד נמצא כי **שיעור יוצאי אתיופיה בעלי תואר ראשון בכלל בעלי התואר הראשון בישראל הוא כ-0.7% בלבד, שיעור נמוך במידה ניכרת משיעורם באוכלוסייה, ושיעור בעלי תואר שני זעום עוד יותר, כ-0.3%.**³

אשר להשתלבות של יוצאי אתיופיה בעבודה בשירות המדינה, לדברי הגב' אדווה הדר, מנהלת מקצועית בעמותת "עולים ביחד - באנדלי וודלי",⁴ העובדה שמבחני נציבות שירות המדינה, וגם המבחנים הפסיכוכימיקים והפסיכומטריים, הם תלויי תרבות, מציבה קושי בפני יוצאי אתיופיה, המגיעים מתרבות שאינה מערבית. מדבריה עולה גם כי הקושי בהתמודדות עם מבחני הנציבות עלול לפגוע ברמת המוטיבציה שלהם לגשת למכרזים לתפקידים מקצועיים בשירות המדינה, וכך גם לפגוע בסיכוייהם להגיע לתפקידים ההולמים את כישוריהם.⁵

עד לאחרונה חלה החובה להבטיח ייצוג ההולם של יוצאי אתיופיה, המעוגנת בתיקון לסעיף 15א לחוק **שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959**, על גופים בשירות המדינה בלבד. במרס 2011 התקבל בכנסת **חוק להרחבת הייצוג ההולם של בני העדה האתיופית בשירות הציבורי (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011** (להלן: חוק הייצוג ההולם), המחיל את חובת הייצוג ההולם גם על חברות ממשלתיות, על **תאגידים שהוקמו על-פי חוק, על עיריות ועל מועצות מקומיות**. בין היתר נקבע בחוק זה כי בגופים האמורים יינתן ביטוי הולם, בנסיבות העניין, לייצוג מי שהוא או אחד מהוריו נולד באתיופיה. עוד נקבע בחוק כי הגופים האמורים ידווחו אחת לשנה לממשלה, לנציבות שוויון הזדמנויות בעבודה ולוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת על ייצוג יוצאי אתיופיה בקרב העובדים בהן. יצוין כי בחברות ממשלתיות הוראות החוק חלות על חברות שמועסקים בהן יותר מ-50 עובדים.

² מרכז המחקר והמידע של הכנסת, השתלבות יוצאי אתיופיה במערכת ההשכלה הגבוהה, כתבו אורלי אלמגור לוטופלורה קוך דבידוביץ', 18 ביולי 2011, באתר האינטרנט של הכנסת.

³ שם.

⁴ עמותת "עולים ביחד - באנדלי וודלי" פועלת לשילוב אקדמאים יוצאי אתיופיה בעבודה בחזית המגזר העסקי, הציבורי והאקדמי בישראל ומסייעת להצלחתם ומיצוי יכולותיהם המקצועיות. אתר האינטרנט, <http://www.olim-beyahad.org.il/contentview.php?menuid=5>, כניסה: 9 בפברואר 2011.

⁵ אדווה הדר, מנהלת מקצועית בעמותת "עולים ביחד - באנדלי וודלי", שיחת טלפון, יוני 2011.

2. השתלבות יוצאי אתיופיה בעבודה בשירות המדינה - תמונת מצב

בפרק זה של המסמך תוצג תמונת מצב של השתלבות יוצאי אתיופיה בעבודה במשרדי הממשלה וביחידות סמך במסגרת שירות המדינה. כאמור, חובת ייצוג הולם של יוצאי אתיופיה בשירות המדינה מעוגנת בתיקון לסעיף 15א לחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959, שעניינו החובה להבטיח ייצוג הולם שלקבוצות שונות באוכלוסייה בשירות המדינה. נציבות שירות המדינה (להלן: הנציבות), המופקדת על ביצוע מדיניות הממשלה בתחומי המינהל ומשאבי האנוש בשירות המדינה, נוקטת צעדים שונים לקליטת מגוון קבוצות אוכלוסייה, ובהן יוצאי אתיופיה, בתפקידים מקצועיים בשירות המדינה בהתאם לתיקון האמור, בין היתר בפעילות הסברה, בעריכת התאמות נדרשות בבחינות הנציבות ובייעוד משרות לאקדמאים יוצאי אתיופיה.⁶

במסגרת החלטת הממשלה מס' 1665, מ-13 במאי 2007, לעניין קליטת עולים מאתיופיה בשירות המדינה, הוקצו 15 משרות חדשות ליוצאי אתיופיה, וכולן אוישו.⁷ מאוחר יותר נקבע בהחלטת הממשלה מס' 2506, מנובמבר 2010, כי בשנת 2011 תיועדנה ליוצאי אתיופיה 30 משרות נוספות באחד מהדירוגים האקדמיים בשירות המדינה, "17 משרות מתוך כלל המשרות הקיימות בשירות המדינה על בסיס משרה פנויה ו-13 משרות שנציבות שירות המדינה תקצה בנוסף ממקורות שיעמיד לכך משרד האוצר".⁸ מנציבות שירות המדינה נמסר כי המשרות הוקצו למשרדי הממשלה והאיוש טרם הסתיים.⁹

ממצאי דוח נציבות שירות המדינה לשנת 2010 בנושא: ייצוג הולם לבני קהילת יוצאי אתיופיה בשירות המדינה¹⁰ מצביעים על עלייה מסוימת בשנים 2009-2010 הן במספר יוצאי אתיופיה שהועסקו במסגרת שירות המדינה והן בשיעורם בכלל המועסקים בשירות המדינה, מ-782 בשנת 2009 (כ-1.2%) ל-841 בשנת 2010 (כ-1.3%). עם זאת, גם לאחר שיפור זה שיעור יוצאי אתיופיה בשירות המדינה עדיין נמוך במידה מסוימת משיעורם בכלל האוכלוסייה בישראל (כ-1.5% כאמור).

עוד עולה מהדוח כי נציבות שירות המדינה שמה דגש על קליטת אקדמאים יוצאי אתיופיה במסגרת זו, וכי בשנים 2009-2010 חלה עלייה גם בשיעור האקדמאים בכלל העובדים יוצאי אתיופיה בשירות המדינה, מ-17% ל-18.9%. עם זאת, מהנתונים בטבלה שלהלן עולה כי למרות העלייה יש פער ניכר בין שיעור האקדמאים יוצאי אתיופיה בכלל יוצאי אתיופיה במסגרת זו (19%) ובין שיעור האקדמאים בכלל המועסקים בשירות המדינה (47%). מהדוח עולה גם כי שיעור האקדמאים יוצאי אתיופיה בכלל האקדמאים בשירות המדינה הוא 0.5% בלבד.

⁶ נאדר אלקאסם, מרכז בכיר – ייצוג הולם, בקרה וביקורת באגף בכיר לתכנון ובקרה של נציבות שירות המדינה, נתונים לשיבת ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות ביום 29 בדצמבר 2010 בעניין ייצוג הולם לבני קהילת יוצאי אתיופיה בשירות המדינה, מכתב לחה"כ דני דנון, יו"ר ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, 26 בדצמבר 2011; מכתב, 16 בינואר 2011.

⁷ הודעת מזכיר הממשלה בתום ישיבת הממשלה מ-28 בנובמבר 2010, באתר האינטרנט של משרד ראש הממשלה, <http://www.pmo.gov.il/PMO/Secretarial/Govmes/2010/11/govmes281110.htm>, כניסה: 16 בינואר 2011.

⁸ החלטת הממשלה מס' 2506, 28 בנובמבר 2011, שם, <http://www.pmo.gov.il/PMO/Secretarial/Decisions/2010/11/des2506.htm>.

⁹ נאדר אלקאסם, מרכז בכיר – ייצוג הולם בקרה וביקורת באגף בכיר לתכנון ובקרה של נציבות שירות המדינה, מכתב, 13 בנובמבר 2011.

¹⁰ נציבות שירות המדינה, "ייצוג הולם לבני קהילת יוצאי אתיופיה בשירות המדינה – דוח לשנת 2010", מאי 2011, באתר האינטרנט, <http://www.civil-service.gov.il/NR/rdonlyres/81D1A778-21BA-4223-9AE9-0603CAEC41D8/0/ethiopiansReport2010.pdf>.

ממצא נוסף בהקשר זה עולה מהטבלה שלהלן, ולפיו רוב העובדים יוצאי אתיופיה בשירות המדינה הם בעלי השכלה תיכונית לכל היותר (כ-55%), לעומת כ-37.5% בלבד בכלל העובדים בשירות המדינה.

טבלה מס' 1: התפלגות יוצאי אתיופיה בשירות המדינה לפי רמת השכלה, שנת 2010

רמת השכלה	יוצאי אתיופיה	שיעור מכלל העובדים יוצאי אתיופיה בשירות המדינה	כלל העובדים בשירות המדינה	שיעור מכלל העובדים בשירות המדינה
יסודית	110	13.1%	1,141	1.8%
תיכונית	297	35%	16,409	25.6%
בגרות	89	7%	6,457	10.1%
על-תיכונית	128	15.2%	9,450	14.7%
תואר ראשון	128	15.2%	15,398	24%
תואר שני	30	3.6%	9,425	14.7%
תואר שלישי	1	0.1%	5,347	8.3%
השכלה תורנית	5	0.6%	269	0.4%
אחר/לא ידוע	83	9.9%	166	0.3%
סך הכול	841	100%	64,062	100%

נתוני דוח נציבות שירות המדינה המופיעים בטבלה שלהלן על התפלגות יוצאי אתיופיה בשירות המדינה לפי דירוגים מצביעים על כך שכ-61% מכלל יוצאי אתיופיה המועסקים בשירות המדינה מדורגים בדירוג המינהלי, שהוא דירוג העובדים שאינם מדורגים בדירוג מקצועי, לעומת כ-31.5% בכלל העובדים בשירות המדינה. עוד עולה מטבלה 2 שלהלן כי בשנת 2010 היו כ-6% בלבד מכלל המועסקים יוצאי אתיופיה בשירות המדינה מדורגים בדירוג מדעי החברה והרוח (מח"ר), וכ-17% היו מדורגים בדירוג האחיות.

טבלה מס' 2: התפלגות עובדים יוצאי אתיופיה וכלל העובדים בשירות המדינה לפי דירוגים, שנת 2010

דירוג	יוצאי אתיופיה	כלל העובדים	שיעור יוצאי אתיופיה מכלל יוצאי אתיופיה המועסקים	שיעור העובדים במדרג מכלל העובדים	שיעור יוצאי אתיופיה מכלל העובדים
מינהלי	518	20,200	61.6%	31.5%	2.56%
טכנאי רטגן מוסמך	3	328	0.3%	0.5%	0.9%
שירות חוץ	1	727	0.1%	1.1%	0.1%
מח"ר (מדעי החברה והרוח)	49	6,172	6%	9.6%	0.8%
מהנדסים	2	1,195	0.2%	1.9%	0.17%
טכנאים	6	1,071	0.7%	1.7%	0.6%
פרקליטים	2	883	0.2%	1.4%	0.2%
עובדים סוציאליים	15	1,783	1.8%	2.8%	0.8%
סניגורים ציבוריים	0	85	0	0.1%	0
רופאים	1	4,269	0.1%	6.7%	0.02%

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

שיעור יוצאי אתיופיה מכלל העובדים	שיעור העובדים במדרג מכלל העובדים	שיעור יוצאי אתיופיה מכלל יוצאי אתיופיה המועסקים	כלל העובדים	יוצאי אתיופיה	דירוג
0.85%	0.2%	0.1%	118	1	וטרינרים
0.4%	1.4%	0.5%	906	4	ביוכימאים/מיקרוביולוגים
0	0.2%	0	131	0	רוקחים
0.7%	2%	1%	1,328	9	אחיות בריאות הציבור
1.4%	16.3%	17.3%	10,486	146	אחיות
0	0.1%	0	77	0	סטודנטים
0.2%	0.6%	0.1%	415	1	עובדי הוראה
1.5%	0.7%	0.8%	447	7	פארה-רפואיים
0.8%	0.2%	0.1%	123	1	פיזיותרפיסטים
2.1%	0.3%	0.5%	187	4	מרפאים בעיסוק
1.12%	1.9%	1.7%	1,250	14	סטודנטים לפי שעה
0.6%	0.9%	0.5%	619	4	משפטנים מתמחים
0.2%	0.7%	0.1%	443	1	עובדים חיוניים
0.3%	0.5%	0.1%	299	1	חוזים מיוחדים
23%	0.02%	0.3%	13	3	בלנים
0.3%	0.6%	0.1%	369	1	מפקחים נספח ב'
1.6%	0.2%	0.2%	120	2	מפקחים נספח ד'
0.1%	1.4%	0.1%	874	1	שכר כולל-מאבטחים
0.2%	0.7%	0.1%	424	1	כלכלנים נבחרים
1.5%	0.8%	0.9%	540	8	עובדי מעברי הגבול
4.2%	0.2%	0.8%	166	7	עובדי משטרת ההגירה
0.3%	0.5%	0.1%	354	1	חווה בכירים חדש
0.6%	1.4%	0.7%	912	6	לשכות שרים
1.5%	1.8%	2%	1,135	17	עובדים חיוניים
1.7%	0.09%	0.1%	59	1	שכר כולל – צוערים
0.5%	0.9%	0.3%	578	3	שכר כולל – משפטנים
1.3%	31.5%	100%	64,062	841	סך הכול

מן הנתונים שבטבלה זו עולים ממצאים חשובים נוספים: בחלק מהדירוגים שיעור יוצאי אתיופיה בכלל המועסקים בשירות המדינה דומה לשיעורם באוכלוסייה ואף גבוה ממנו – בפרט במקצועות הקושרים לתחום הבריאות (מינהלי - 2.5%, אחיות - 1.4%, פארה - רפואיים - 1.5%, מרפאים בעיסוק - 2.1%, עובדי משטרת ההגירה - 4.2% ושוטרים - 1.7%). לעומת זאת בדירוגים אחרים שיעור יוצאי אתיופיה בכלל המועסקים בשירות המדינה נמוך במידה ניכרת (לפחות פי-שניים) משיעורם באוכלוסייה (לדוגמה, מהנדסים - 0.17%, פרקליטים - 0.2%, רופאים - 0.02%, עובדי הוראה - 0.2%).

בטבלה מס' 3 שלהלן יוצגו נתוני הנציבות על התפלגות העובדים יוצאי אתיופיה בין משרדי הממשלה ויחידות הסמך בשירות המדינה. מהנתונים בטבלה זו עולה כי בכמה משרדי ממשלה ויחידות סמך שיעור המועסקים יוצאי אתיופיה בכלל המועסקים קרוב לשיעורם באוכלוסייה ואף גבוה ממנו, כדלקמן: משרד ראש הממשלה (1.5%); המשרד לשירותי דת (1.4%); משרד ההסברה והתפוצות (1.9%);

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

השירותים הווטרנריים (3.4%); משרד המדע וטכנולוגיה (1.7%); רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול (4.6%); המשרד לקליטת העלייה (4.3%) ומשרד הבריאות (2%).

טבלה מס' 3: התפלגות העובדים יוצאי אתיופיה בשירות המדינה לפי משרדים ויחידות סמך, שנת

2010

שיעור יוצאי אתיופיה	יוצאי אתיופיה	כלל העובדים	משרד
1.5%	14	910	משרד ראש הממשלה
0	0	44	המשרד לפיתוח הנגב והגליל
0	0	56	המטה לביטחון לאומי
1.4%	1	70	המשרד לשירותי דת
0	0	40	לשכת הפרסום המרכזית
0.2%	2	852	הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
0	0	75	"נתיב"
0.5%	1	201	נציבות שירות המדינה
0.2%	2	1,010	משרד האוצר
0.3%	1	286	שירות עיבודים ממוכנים
0	0	68	המדפיס הממשלתי
0.9%	31	3,313	אגף מס הכנסה ומיסוי מקרקעין
0.5%	10	1,930	אגף המכס והמע"מ
0	0	22	המשרד לנושאים אסטרטגיים
0	0	39	המשרד לענייני גמלאים
0	0	20	המשרד לשיתוף פעולה אזורי
1.9%	1	52	משרד ההסברה והתפוצות
0.6%	1	177	המשרד לביטחון הפנים
0.8%	2	261	בתי-דין רבניים
0	0	67	הרבנות הראשית
0.2%	2	1,198	משרד החוץ
0.4%	9	1,998	משרד החינוך
0.4%	1	222	הטלוויזיה החינוכית
1.9%	7	371	המינהל לחינוך התיישבותי ועל-יסודי
0.2%	1	596	משרד החקלאות ופיתוח הכפר
3.4%	9	264	השירותים הווטרנריים
0	0	208	נציבות המים
0	0	146	שירות ההדרכה והמקצוע
0.4%	3	733	מינהל המחקר החקלאי
0.3%	2	768	מינהל מקרקעי ישראל
0.5%	7	1,292	משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה
0	0	81	רשות ההגבלים העסקיים
0.5%	15	3,199	משרד המשפטים
0.2%	7	3,992	הנהלת בתי-המשפט

הכנסת

שיעור יוצאי אתיופיה	יוצאי אתיופיה	כלל העובדים	משרד
0.5%	3	564	רשות האכיפה והגבייה
2%	60	2,917	משרד הרווחה והשירותים החברתיים
1.7%	3	174	משרד המדע והטכנולוגיה
0	0	947	משרד הפנים
2.6%	44	1,701	רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול
0.4%	4	877	משרד התחבורה
0.9%	1	109	רשות התעופה האזרחית
0	0	84	השירות המטאורולוגי
0	0	7	משרד התחבורה - נמל חדרה
0	0	550	המשרד להגנת הסביבה
0.6%	1	176	משרד התשתיות הלאומיות
0	0	113	מינהל המחקר למדעי אדמה והים
0	0	34	רשות החשמל
0.3%	2	689	משרד הבינוי והשיכון
0	0	252	המרכז למיפוי ישראל
0	0	1	המינהל לבנייה כפרית
0	0	234	משרד התיירות
4.6%	23	503	המשרד לקליטת העלייה
0	0	157	משרד התקשורת
2%	539	26,920	מערכת הבריאות הממשלתית (משרד הבריאות ובתי-החולים הממשלתיים)
1.3%	11809	61,570	סך הכול

נתוני הטבלה מצביעים על כך שכ-67% מכלל יוצאי אתיופיה המועסקים בשירות המדינה (539 מ-809) הם עובדי משרד הבריאות ובתי-החולים הממשלתיים, לעומת כ-44% מקרב כלל העובדים.¹² צוין כי בשנת 2009 הועסקו כ-76% מכלל יוצאי אתיופיה המועסקים במערכת הבריאות הממשלתית בתפקידי אחים וכוח עזר.¹³ צוין כי מערכת הבריאות היא גוף גדול שמרוכז בו חלק ניכר מן המשרות בשירות המדינה.¹⁴

¹¹ צוין כי נתון זה שונה מנתון אחר של נציבות שירות המדינה על מספרם של יוצאי אתיופיה המועסקים בשירות המדינה בשנת 2010 (841).

¹² התפלגות העובדים יוצאי אתיופיה במערכת הבריאות הממשלתית ראו בנספח.

¹³ מדברי ההסבר להחלטת הממשלה מס' 2506, 28 בנובמבר 2010, באתר האינטרנט של משרד ראש הממשלה, <http://www.pmo.gov.il/PMO/Secretarial/Govmes/2010/11/govmes281110.htm>

¹⁴ נאדר אלקאסם, מרכז בכיר – ייצוג הולם בקרה וביקורת בנציבות שירות המדינה, מכתב, 16 בינואר 2011. התפלגות עובדים יוצאי אתיופיה לפי בתי-חולים במערכת הבריאות הממשלתית ראו בנספח.

3. השתלבות יוצאי אתיופיה בחברות ממשלתיות ובגופים ציבוריים שונים - תמונת מצב

בחלק זה של המסמך תוצג, לבקשת ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, תמונת המצב של השתלבות יוצאי אתיופיה בעבודה בכמה גופים ציבוריים¹⁵ ובהם: חברות ממשלתיות;¹⁶ המוסד לביטוח לאומי; רשות שדות התעופה, שהיא תאגיד סטטוטורי; משרד מבקר המדינה; משטרת ישראל ורשויות מקומיות שמתגוררים בהן יותר מ-2,000 תושבים יוצאי אתיופיה.¹⁷

יצוין כי חלק מהגופים שהשיבו על בקשת המידע שלנו, הן חברות ממשלתיות והן רשויות מקומיות, ציינו כי הם אינם מנהלים רישום של ארצות המוצא של העובדים, ועל כן ייתכן שהמידע שנמסר לנו אינו מלא.

מן הנתונים שהתקבלו עולה כי ברוב הגופים שהשיבו על בקשת המידע מועסקים עובדים יוצאי אתיופיה, ושיעורם בכלל העובדים בכל גוף שונה ממקום למקום, כפי שיוצג להלן. עוד עולה מהנתונים כי נושא הרחבת הייצוג ההולם של יוצאי אתיופיה בכלל העובדים הוא על סדר-היום של חלק נכבד מהגופים שנסקרו, וצפוי שבחלקם הוא יקבל חשיבות רבה אף יותר בעקבות חקיקת חוק הייצוג ההולם המוזכר לעיל.

להלן נתונים על מספרם ושיעורם של עובדים יוצאי אתיופיה בכלל העובדים בכל אחד מן הגופים שנסקרו, בפילוח על-פי סוגי הגופים ועל-פי תפקידים, לפי המידע שנמסר לנו, ותיאור המדיניות הננקטת להגברת הייצוג של קבוצת אוכלוסייה זו בכלל העובדים בכל אחד מהגופים האמורים. בהקשר זה חשוב לציין שעדיין אין אפשרות לבחון באופן מלא את יישום הוראות התיקון לחוק בגופים האמורים בשל הזמן הקצר שעבר מאז חקיקתו.

3.1 חברות ממשלתיות

במאי 2011 פרסמה רשות החברות הממשלתיות חוזר שמביא לידיעת החברות הממשלתיות (כיום פועלות בישראל 103 חברות כאלה¹⁸) את עיקרי התיקון בחוק החברות הממשלתיות שעניינו הרחבת הייצוג ההולם של יוצאי אתיופיה.¹⁹ בטבלה שלהלן יוצגו נתונים על מספרם ושיעורם של יוצאי אתיופיה בכלל העובדים ב-13 מ-17 החברות הממשלתיות שאליהן פנינו, בהתאם לבקשת חה"כ שלמה מולה. מן הנתונים עולה כי בכל החברות הממשלתיות הגדולות (שמועסקים בהן יותר מ-1,600 עובדים) שהשיבו על פנייתנו מועסקים עובדים יוצאי אתיופיה, ושיעורם בכלל העובדים בכל אחת מהן נע בין 0.5%

¹⁵ הנתונים המובאים כאן מבוססים על מידע שהעבירו הגופים השונים למרכז המחקר והמידע של הכנסת בשמונת החודשים האחרונים.

¹⁶ בין החברות הממשלתיות שמרכז המחקר והמידע של הכנסת פנה אליהן: "תעש"; התעשייה האווירית לישראל; "רפאל"; האגודה לתרבות הדיור; "חלמיש – חברה ממשלתית עירונית לדיור לשיקום ולהתחדשות שכונות בתל-אביב יפו"; "עמידר"; "פרזות"; "שקמונה"; בז"ן; חברת החשמל; "מקורות"; "דואר ישראל"; "נמלי ישראל"; החברה הלאומית לדרכים; "רכבת ישראל"; מוזיאון בית התפוצות; מוזיאון ישראל.

¹⁷ מרכז המחקר והמידע של הכנסת פנה אל הרשויות המקומיות האלה: באר-שבע; חדרה; יבנה; לוד; פתח-תקווה; קריית-מלאכי; רחובות; אשקלון; חיפה; ירושלים; נתניה; קריית-גת; ראשון-לציון; אשדוד; רמלה; בית-שמש.

¹⁸ אתר האינטרנט של רשות החברות הממשלתיות,

<http://www.gca.gov.il/GCA/HomePage/UpperNavigationBar/CompaniesList>, כניסה: 11 בנובמבר 2011.

¹⁹ בכתובת <http://hozrim.mof.gov.il/doc/Rashut/RashutHoz.nsf>.

ל-1.3%, שיעור נמוך משיעורם באוכלוסייה. בחברות הממשלתיות הקטנות (שבהן מועסקים עד 330 עובדים) מועסקים עובדים יוצאי אתיופיה רק בשתיים משבע החברות שהשיבו על פנייתנו ("פרזות" ומוזיאון בית התפוצות), ושיעורם בכלל העובדים בהן היה 6.4% ו-1.3% בהתאמה. נוסף על כך יש לציין כי מחברות שלא מועסקים בהן יוצאי אתיופיה (מוזיאון ישראל, האגודה לתרבות הדיור, "חלמיש" ו"שקמונה") נמסר שלא ידוע על יוצאי אתיופיה שהגישו את מועמדותם.

מהנתונים שנמסרו מהגופים האמורים עולה כי רק מיעוט מיוצאי אתיופיה מועסקים בתפקידי ניהול או בתפקידים בכירים אחרים.

טבלה מס' 4: מספר העובדים יוצאי אתיופיה ושיעורם בכלל העובדים בחברות ממשלתיות, שנת 2011

המדיניות הנהוגה	תפקידים שבהם יוצאי אתיופיה מועסקים	מספר יוצאי אתיופיה ושיעורם	מספר העובדים	החברה
לא נמסר שיש מדיניות בנושא. ²⁰	ארבעה רתכים; מהנדס קווים; מנהלת חשבונות; שלושה עובדי אחזקה; חשמלאי; מהנדס מכונות. שלושה מהעובדים הם עובדים קבועים בחברה.	11 (0.6%)	1,672	"מקורות"
פעילות החברה בשנתיים האחרונות מתמקדת בהעדפה מתקנת בקליטה והחברה מפרסמת בעיתונות ובאינטרנט את מדיניותה. בשנים 2009-2010 נקלטו בחברה 25 עובדים חדשים יוצאי אתיופיה, שכ-20% מהם בני 40 - 50. ²¹	רוב העובדים מועסקים בדרגי ביניים (ראשי קבוצות/ סגני ראשי מדורים עד רמת ראש מדור בכיר). 31 מהעובדים הם קבועים, והם 3% מכלל העובדים הקבועים בחברה.	70 (0.5%)	12,905	חברת החשמל
לא נמסר שיש מדיניות בנושא. ²²	אין עובדים יוצאי אתיופיה המועסקים בתפקידים בכירים.	86 (1.3%)	6,500	"דואר ישראל" (כולל בנק הדואר)
נמסר כי עם חקיקת החוק להרחבת הייצוג של בני העדה האתיופית בשירות הציבורי מתכוונים בחברה לפעול להעדפה מתקנת בהליך בחינת מועמדות של יוצאי אתיופיה לתפקידים בה. ²³	מסילאים; נהג קרונית מנוף; נהגי רכבות ועוזרי נהגים; מכונאים; טכנאים ומסגרים; מנהל תחנה; אתתים; אתת/בדקן. 14 מהעובדים הם קבועים, חמישה הם עובדים ארעיים ושלושה מועסקים בחוזה אישי.	22 (1%)	2,261	"רכבת ישראל"
נמסר כי החברה פועלת בהתאם להוראות הדין ובהתאם לחוזרי רשות החברות הממשלתיות בכל הקשור לקליטת מועסקים. ²⁴	-	0	131	"נמלי ישראל"

²⁰ אלי כהן, סמנכ"ל לארגון ומינהל בחברת "מקורות", מכתב, 2 באוגוסט 2011.

²¹ יוסי אביטל, מנהל מחלקת תכנון כוח-אדם, תקינה ומבנה ארגון בחברת החשמל, מכתב, 3 בפברואר 2011.

²² זיו ברק, עוזר המנהל הכללי בחברת "דואר ישראל", 13 בפברואר 2011.

²³ יפעת לוי-מאיר, מנהלת אגף משאבי אנוש בפועל בחברת "רכבת ישראל" בע"מ, מכתב, 30 באוגוסט 2011.

²⁴ רשות החברות הממשלתיות, חוזר בנושא חוק להרחבת הייצוג ההולם של בני העדה האתיופית בשירות הציבורי (תיקון חקיקה), התשע"א-2011, 16 במאי 2011, <http://hozrim.mof.gov.il/doc/Rashut/RashutHoz.nsf>, כניסה: 14 בספטמבר 2011.

החברה	מספר העובדים	מספר יוצאי אתיופיה ושיעורם	תפקידים שבהם יוצאי אתיופיה מועסקים	המדיניות הנהוגה
"רפאל"	7,000	עד חקיקת חוק הייצוג ההולם לא התנהל רישום של יוצאי אתיופיה המתקבלים לעבודה. מאז החל הרישום בשנת 2011 נקלטו 4 עובדים.	שני עובדים במחלקת משאבי אנוש; מזכירה; מהנדס מכונות. מועמד נוסף עתיד להיקלט בנובמבר 2011 ואחר נמצא בשלב מבדקי התאמה.	אגף משאבי אנוש וארגון בחברה פרסם הוראת שעה שכתרתה "עידוד קליטה של מועמדים מאוכלוסיות מוחלשות", שחלה בין היתר על יוצאי אתיופיה, ועל-פיה ניתנת העדפה בתהליך בחינת מועמדותם לתפקידים שונים. ²⁵
"התעשייה הצבאית לישראל (תעש)"	לא נמסר	²⁶ 60	לא נמסר	לא נמסר
"חלמיש"	43	0	-	לא נמסר על קיומה של מדיניות מיוחדת - בחברת חלמיש ציינו כי החברה מעסיקה כל עובד בהתאם לכישוריו וכי עד כה לא היו יוצאי אתיופיה שהציגו את מועמדותם לעבודה בחברה. ²⁷
"פרזות"	62	4 (כ-6.4% מכלל העובדים וכ-9.5% מכלל העובדים המועסקים בבתי-דיור "גיל הזהב")	העובדים מועסקים בבתי-דיור "גיל הזהב", על-פי חוזה אישי ובהתאם לתנאי המכרז. שלושה עובדי ניקיון ועובד אחד בתפקיד אחזקה וגינון. אין יוצאי אתיופיה המועסקים במטה החברה.	לא נמסר שיש מדיניות מיוחדת - העובדים המועסקים בחברה נקלטים בהתאם לכישוריהם ולידע בתפקיד שבו הם מועסקים. ²⁸
"שקמונה"	21	0	-	לא נמסר שיש מדיניות מיוחדת בנושא. ככל הידוע לא ניגשו למכרזים בחברה יוצאי אתיופיה. ²⁹
האגודה לתרבות הדיוור	27	0	-	לא נמסר שיש מדיניות מיוחדת בנושא. האגודה מפרסמת מדי פעם מכרזים לגיוס עובדים בהתאם לנהליה, והם פתוחים לכול, ללא הבדל גזע, דת ומין. בשלוש השנים האחרונות לא נכללו יוצאי אתיופיה בניגשים למכרז. ³⁰
מוזיאון ישראל	330	0	בעבר הועסקו כמה עובדים בתפקידי ביטחון.	לא נמסר שיש מדיניות מיוחדת בנושא. עד היום לא הציגו יוצאי אתיופיה מועמדות לתפקידים מקצועיים במוזיאון. ³¹
בית	150	2	2 מדריכים המשובצים	לא נמסר שיש מדיניות מיוחדת. ³²

²⁵ עמית צימר, דובר "רפאל - מערכות לחימה מתקדמות" בע"מ, מכתב, 12 בספטמבר 2011.

²⁶ רונית אקשטיין, דוברת "התעשייה האווירית לישראל", מכתב, 26 ביולי 2011.

²⁷ גיל סער, מנכ"ל "חלמיש - חברה ממשלתית-עירונית לדיוור, לשיקום ולהתחדשות שכונות בתל אביב-יפו" בע"מ, מכתב, 26 ביולי 2011.

²⁸ לימור כהן, ממונה על פניות הציבור ב"פרזות - חברה ממשלתית-עירונית לשיכון ירושלים" בע"מ, מכתב, 4 בספטמבר 2011.

²⁹ נורית רז, "שקמונה - חברה ממשלתית-עירונית לשיקום הדיוור בחיפה", שיחת טלפון, 8 בספטמבר 2011.

³⁰ ראובן צדוק, מנכ"ל האגודה לתרבות הדיוור, מכתב, 14 בספטמבר 2011.

³¹ דבורה פיינשטיין, ראש אגף משאבי אנוש במוזיאון ישראל, שיחת טלפון, 8 בספטמבר 2011.

³² טלי סגל, משאבי אנוש במוזיאון בית התפוצות, מכתב, 8 באוגוסט 2011.

המדיניות הנהוגה	תפקידים שבהם יוצאי אתיופיה מועסקים	מספר יוצאי אתיופיה ושיעורם	מספר העובדים	החברה
	במערך המדריכים הנקרא לעבודה בהתאם לצורכי קבוצות המבקרים השונות.	(שהם כ- 1.3% מכלל צוות המדריכים וכ- 2.5% מכלל צוות המדריכים העובדים לפי צורך		התפוצות

3.2. רשות שדות התעופה – תאגיד סטטוטורי

ככלל, רשות שדות התעופה דוגלת בשילוב יוצאי אתיופיה בתחומי העיסוק השונים בה, ובמתן יתרון יחסי למועמדים יוצאי אתיופיה העומדים בדרישות המשרה. כיום מועסקים ברשות 3,770 עובדים ובהם 104 עובדים יוצאי אתיופיה ילידי אתיופיה (2.8%), שיעור גבוה במידה ניכרת משיעורם באוכלוסייה, כולם משויכים לדרג התעופתי ומשובצים בתפקידים שונים ביחידות התפעוליות של הרשות. נמסר כי "ברשות שדות התעופה מועסקים עובדים רבים אשר אינם ילידי אתיופיה אולם ממוצא אתיופי. עם זאת, המערכת אינה מסוגלת לאמוד את מספרם שכן נתון מוצאו של העובד אינו מוזן למערכת כוח-האדם. אם נתונים אלו היו מובאים בחשבון היה שיעורה של אוכלוסייה זו בכלל המועסקים ברשות עולה".³³

עוד נמסר מרשות שדות התעופה כי יוצאי אתיופיה הם 0.7% מכלל העובדים הקבועים ברשות וכ-4% מכלל העובדים הארעיים המועסקים בה. בשלוש השנים האחרונות נקלטו לעבודה ברשות 88 יוצאי אתיופיה, שהם כ-5% מכלל הנקלטים בתקופה זו.³⁴

3.3. משטרת ישראל

בטבלה שלהלן נתונים על מספרם ושיעורם של יוצאי אתיופיה המועסקים או משרתים במשטרת ישראל בפילוח לפי מעמד על-פי המידע שנמסר ממשטרת ישראל. מהנתונים שבטבלה עולה כי שיעור יוצאי אתיופיה בכלל המשרתים או המועסקים במשטרת ישראל הוא כ-2%, שיעור גבוה משיעורם באוכלוסייה (כאמור, 1.5%). במיוחד בולט שיעורם הגבוה של יוצאי אתיופיה בקרב המשרתים שירות חובה במשטרה (2.9%), וכן בקרב השוטרים (1.8%).

³³ שלמה אורן, סמנכ"ל למינהל וארגון ברשות שדות התעופה, מכתב, 9 באוגוסט 2011.

³⁴ ש.ם.

טבלה מס' 5: מספר יוצאי אתיופיה ושיעורם בכלל המשרתים/ העובדים במשטרת ישראל, שנת

³⁵ **2011**

מספר יוצאי אתיופיה ושיעורם	מספר המשרתים/ העובדים	מעמד
378 (1.8%)	20,344	שוטר
10 (1.6%)	621	אזרח עובד המשטרה
161 (2.9%)	5,572	שוטר בשירות חובה
0	13	אזרח עובד חברת כוח-אדם
2 (0.7%)	267	שירות לאומי/אזרחי
0	73	שוטר בתפקידים מיוחדים (שת"ם)
0	315	שוטר מוצב זמנית (שמ"ז)
3 (2.7%)	109	שתם/מ ³⁶
0	59	חניך
554 (2%)	27,373	סך הכול

ממשטרת ישראל נמסר כי שוטרים יוצאי אתיופיה בשירות קבע זכאים להקלות במבחנים על-ידי חישוב מקל של ציון הדפ"ר (דירוג פסיכוטכני ראשוני). עוד נמסר כי בעבר נפתח קורס הכנה ליוצאי אתיופיה ביוזמה מקומית של מפקד מרחב דוד במחוז ירושלים, שבעקבותיו גויסו למרחב דוד 37 שוטרים. נוסף על כך פתחה משטרת ישראל קורס הכנה למבחן הפסיכומטרי באמצעות "מכון קידום".

בין יוצאי אתיופיה המשרתים במשטרה שירות חובה נקלטות במסגרת שיתוף הפעולה בין משטרת ישראל וצה"ל בנות יוצאות אתיופיה מפרויקט "בנות אמיר" שמטרתו לשלבן בתפקידים בצה"ל לאחר הכנה מוקדמת.³⁷

3.4. משרד מבקר המדינה

במשרד מבקר המדינה מועסקים חמישה עובדים יוצאי אתיופיה, שהם כ-1% מכלל המועסקים במשרד. שלושה מהם מועסקים בתפקיד מנהלי ביקורת, עובד אחד הוא עוזר למנהל נציבות תלונות הציבור ועובדת נוספת מועסקת בתפקיד מזכירה בכירה.³⁸ ממשרד מבקר המדינה נמסר כי אף שהמשרד

³⁵ רפ"ק שרון לוזון, אגף משאבי אנוש במשטרת ישראל, 17 בפברואר 2011.

³⁶ עד למועד הגשת המסמך לא התקבלה הבהרה אשר למשמעותו של התפקיד שתם/מ והשוני בינו לבין התפקיד שוטר בתפקידים מיוחד, שת"ם, שגם הוא מופיע בפירוט תפקידי המשרתים/ העובדים במשטרת ישראל.

³⁷ אגף משאבי אנוש במשטרת ישראל, מכתב, 19 בינואר 2011.

³⁸ מר יצחק סעד, ראש המטה ועוזר בכיר למבקר המדינה ונציב תלונות הציבור במשרד מבקר המדינה ונציבות תלונות הציבור, מכתב, 24 בינואר 2011.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

מגייס עובדים חדשים אך ורק באמצעות מכרזים פומביים, מדי פעם מתפרסמים מכרזים מיוחדים לבני מגזרים שונים, שבהם מוגדרים תנאי סף מקילים יחסית למכרזים הכלליים. במסגרת זו נערכו בשנים האחרונות מכרזים שיוחדו ליוצאי אתיופיה, ותנאי הסף הייחודי בהם אפשר לבחון גם מועמדות של בעלי תואר ראשון בלבד. עוד נמסר ממשדד מבקר המדינה כי יש כוונה להגדיל את ייצוג העדה בגיוס עובדים במסגרת מכרזים פומביים ייעודיים נוספים בעתיד.³⁹

3.5. המוסד לביטוח לאומי

במוסד לביטוח לאומי מועסקים 27 עובדים יוצאי אתיופיה, שהם כ-0.7% מכלל העובדים, שיעור קטן פי-שניים בערך משיעורם באוכלוסייה. עם זאת ראוי להדגיש כי חלק ניכר מהעובדים יוצאי אתיופיה מועסקים בתפקיד ניהולי (מנהלי מדור), והם כ-8.6% מכלל המועסקים בדרגה זו במוסד לביטוח לאומי. נמסר כי המוסד לביטוח לאומי פנה למשרד האוצר בבקשה להקצות משרות נוספות לקליטת עובדים יוצאי אתיופיה. בטבלה שלהלן נתונים על מספר יוצאי אתיופיה בכל אחת מהדרגות שבהן הם מועסקים ושיעורם בכלל המועסקים בדרגות אלה.⁴⁰

טבלה מס' 6: מספר יוצאי אתיופיה המועסקים במוסד לביטוח לאומי בפילוח לפי דרגות ושיעורם

בכלל המועסקים בדרגות אלה, שנת 2011

שיעורם בכלל המועסקים בדרגה זו	מספר העובדים יוצאי אתיופיה	תפקיד
8.6%	13	מנהל מדור
2%	11	עוזר ראשי
0.4%	3	מרכז

4. רשויות מקומיות

כיוון שאין למרכז השלטון המקומי נתונים מרוכזים על מספרם של יוצאי אתיופיה המועסקים בכל אחת מן הרשויות המקומיות, פנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת ל-17 רשויות מקומיות⁴¹ שבכל אחת מהן התגוררו, על-פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2010, יותר מ-2,000 תושבים יוצאי אתיופיה. למרות תזכורות חוזרות ונשנות, עד מועד הגשת המסמך התקבל במרכז המחקר והמידע מענה (חלקי בחלק מן המקרים) מ-11 רשויות בלבד, והנתונים שהתקבלו מרשויות אלה יוצגו בטבלה שלהלן.⁴²

³⁹ מר יצחק סעד, ראש המטה ועוזר בכיר למבקר המדינה ונציב תלונות הציבור במשרד מבקר המדינה ונציבות תלונות הציבור, מכתב, 24 בינואר 2011.

⁴⁰ אסתר דומיניסיני, מנכ"לית המוסד לביטוח לאומי, מכתב, 23 בינואר 2011.

⁴¹ נתניה, אשדוד, ראשון-לציון, באר-שבע, רחובות, אשקלון, פתח-תקווה, ירושלים, חדרה, חיפה, רמלה, עפולה, קריית-מלאכי, לוד, קריית-גת, בית-שמש ויבנה.

⁴² נתונים התקבלו מהגורמים האלה: איתן דורון, ראש מינהל אמרכלות וסמנכ"ל עיריית ראשון-לציון, מכתב, 6 באפריל 2011; חיים גבאי, ראש המינהל העירוני ומשאבי אנוש בעיריית ירושלים, מכתב, 3 במרס 2011; עופר תודר, מנכ"ל עיריית רמלה, מכתב, 14 בפברואר 2011; אבי עמית, מנהל אגף כוח-אדם בעיריית קריית-מלאכי, מכתב, 15 בפברואר 2011; אילן שדות, סמנכ"ל משאבי אנוש וארגון בעיריית חיפה, מכתב, 28 בפברואר 2011; חיה שניידר, מנהלת אגף משאבי אנוש בעיריית נתניה, מכתב, 8 בפברואר 2011; רונית פייגין, מנהלת מחלקת שכר וכוח-אדם בעיריית עפולה, 16 בפברואר 2011; גלית אופיר, מנהלת תכנון משאבי אנוש בעיריית אשקלון, מכתב, 14 בפברואר 2011; אבי בוטראשוילי, מנהל אגף משאבי אנוש בעיריית לוד, מכתב, 14 בפברואר 2011; איתן חורי, מנהל אגף משאבי אנוש בעיריית באר-שבע, מכתב, 1 במאי 2011.

יצוין כי מעיריית באר-שבע ומעיריית פתח-תקווה נמסר כי הן אינן מנהלות רישום של ארצות המוצא של העובדים בהן.

טבלה מס' 7: מספר העובדים יוצאי אתיופיה ושיעורם בכלל העובדים בשבע רשויות מקומיות, שנת

2011

העיר	שיעור יוצאי אתיופיה בכלל אוכלוסיית העיר	מספר העובדים ברשות המקומית	מספר (ושיעור) יוצאי אתיופיה המועסקים ברשות המקומית
נתניה	5.4%	1,732	61 (3.5%)
אשקלון	4.7%	970	21 (2.1%)
חיפה	1.4%	6,073 (כולל עובדי בית-החולים בני-ציון)	94 (1.5%)
רמלה	5.4%	862	⁴³ 12 (1.4%)
עפולה	8.1%	490	58 (11.8%)
קריית-מלאכי	15.5%	228	8 (3.5%)
לוד	4.5%	689	10 (1.4%)
ראשון-לציון	2.7%	-	30
ירושלים	0.6%	-	10

בחינת הממצאים מעלה כי בכל הרשויות האמורות, פרט לחיפה ועפולה, שיעור יוצאי אתיופיה בכלל העובדים ברשות המקומית נמוך - ובחלקן אף נמוך במידה ניכרת - משיעורם בכלל תושביה. עם זאת, שיעור יוצאי אתיופיה בכלל עובדי הרשויות האמורות קרוב מאוד לשיעורם בכלל האוכלוסייה (1.5%) וברובן הוא אף גבוה ממנו.

על דירוג העובדים יוצאי אתיופיה ברשויות המקומיות אפשר ללמוד מהמידע שהתקבל מכמה מהרשויות באופן חלקי בלבד, כדלקמן: מהנתונים שהועברו מעיריית עפולה, רמלה וראשון-לציון עולה כי שיעור יוצאי אתיופיה המועסקים בדירוג המינהלי בהן הוא 91%, 50% ו-60% בהתאמה.

נתון נוסף שעולה מן המידע שנמסר מהרשויות המקומיות הוא כי ברובן אין מורים יוצאי אתיופיה המועסקים על-ידי הרשות. בהקשר זה יצוין כי עד למועד הגשת המסמך לא התקבל מענה ממרכז השלטון המקומי על השאלה כמה מורים מועסקים על-ידי הרשויות המקומיות ומה שיעור יוצאי אתיופיה בכללם.

⁴³ יצוין כי 26 יוצאי אתיופיה נוספים מועסקים דרך קרן עירונית. עופר תודר, מנכ"ל עיריית רמלה, מכתב, 14 בפברואר 2011.

מתשע הרשויות המקומיות שהתייחסו לנושא המדיניות בכל הקשור לקבלת יוצאי אתיופיה לעבודה ציינו חמש (חיפה, ירושלים, עפולה, קריית-מלאכי ורמלה) כי הן נוקטות העדפה מתקנת בקבלה לעבודה ומפעילות תוכניות הכנה לעולם העבודה בעבור יוצאי אתיופיה.

נספח

התפלגות העובדים יוצאי אתיופיה במערכת הבריאות הממשלתית, שנת 2010

שיעור יוצאי אתיופיה מסך העובדים	מספר יוצאי אתיופיה	סה"כ עובדים	בית-חולים
0.6	7	1,085	בית-החולים זיו בצפת
0.2%	2	813	המרכז הרפואי על שם ברוך פדה
0.2%	4	2,073	בית-החולים נהרייה
0.3%	8	2,883	בית-החולים רמב"ם בחיפה
1.4%	21	1,475	בית-החולים הלל יפה בחדרה
1%	45	4,518	המרכז הרפואי שיבא תל-השומר
4.2%	87	2,057	בית-החולים על שם וולפסון בחולון
2.9%	78	2,674	בית-חולים אסף הרופא
2.5	44	1,724	המרכז הרפואי ברזילי באשקלון
3.7%	10	273	בית-החולים פלימן בחיפה
4%	30	735	המרכז המשולב לרפואה גריאטרית
11.1%	54	486	המרכז הגריאטרי נתניה
7.3%	38	523	בית-החולים שמואל הרופא
6.4%	15	236	המרכז הגריאטרי ראשון-לציון
0.2%	1	455	בית-החולים מזרע
0	0	400	בית-החולים טירת הכרמל
0.4%	2	500	בית-החולים שער מנשה
1.9%	8	415	המרכז הרפואי לב השרון
4.5%	21	462	בית-החולים אברבנאל
0	0	302	מרכז בריאות הנפש יפו
5.8%	44	755	בית-החולים לבריאות הנפש באר-יעקב
1.3%	8	632	המרכז לבריאות הנפש ירושלים
1.5%	7	459	מרכז בריאות הנפש באר-שבע
0.5%	5	985	משרד הבריאות
2%	539	26,920	סך הכול

הכנסת

מרכז המחקר והמידע